

რევაზ გოგშელიძე

65

საიუბილეო კრებული

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

რევაზ გოგშელიძე

65

საიუბილეო კრებული

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2022

კრებული წარმოადგენს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის საიუბილეო გამოცემას, რომელიც ეძღვნება ამავე ფაკულტეტის სისხლის სამართლის მიმართულების ა/წ გარდაცვლილი პროფესორის რევაზ გოგშელიძის 65 წლის იუბილეს.

კრებულში თავმოყრილია რევაზ გოგშელიძის კოლეგების, ყოფილი სტუდენტებისა და დოქტორანტების მოგონებები, ასევე სამეცნიერო სტატიები სამართლის სხვადასხვა დარგში.

კრებული დახმარებას გაუწევს სწავლულ იურისტებსა და პრაქტიკოსებს, იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტობას და სამართლის საკითხებით დაინტერესებულ მკითხველს.

თსუ იურიდიული ფაკულტეტის სისხლის სამართლის მიმართულება და პროფესორ რევაზ გოგშელიძის ოჯახი დიდ მადლობას უხდის ყველას, ვინც თავისი წვლილი შეიტანა კრებულის გამოცემაში - გამონახა დრო და მოგვანოდა წერილი, თუ სამეცნიერო სტატია.

რედაქტორები:

ვალერი ხრუსტალი, სამართლის დოქტორი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი

გია მეფარიშვილი, სამართლის დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პროფესორი

ტექნიკური

რედაქტორი:

ზურაბ გოგშელიძე, თსუ დოქტორანტი, თსუ იურიდიული ფაკულტეტის სამეცნიერო კვლევების სამსახურის მთავარი სპეციალისტი, ასისტენტი (სდასუ)

© გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2022

© ავტორთა ჯგუფი

ISBN 978-9941-34-100-7

სარჩევი
რევაზ გოგშელიძე - 65
საიუბილეო კრებული

რევაზ გოგშელიძის ბიოგრაფია.....7

მოგონებები:

ვალერი ხრუსტალი

მართალი კაცი..... 9

ირაკლი გაბისონია

გულმართალი და ალბლი კაცი..... 12

დავით კარიაული

რეზო გოგშელიძე – მეგობარი..... 15

ირინე ბოხაშვილი

პროფესორ რევაზ გოგშელიძის გახსენება 19

სტატიები

I. სისხლის სამართალი

ქეთევან მჭედლიშვილი-ჭედრიხი

ტრიაფი და მოვალეობათა კოლიზია პანდემიის პირობებში 21

ნონა თოდუა

ქმედების შემადგენლობისა და მართლწინააღმდეგობის, განზრახვისა და ბრალის მიმართების საკითხისათვის 51

ირინე ხერხეულიძე

სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობის ასაკს მიუღწეველ ბავშვთა მართლსაწინააღმდეგო (რთული) ქცევის საკანონმდებლო რეგულირება 66

თემურ ცქიტიშვილი

ერთიანი მართლწესრიგის პრინციპი და ქმედების მართლწინააღმდეგობის საკითხი	109
---	-----

ბადრი კოჭლამაზაშვილი

ერთგვაროვანი კვალიფიკაციის საჭიროება ოჯახური ძალადობის საქმეებზე	141
---	-----

შოთა ბიჭია

პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი გარემოებები, რომლებიც მოქმედი კანონმდებლობით ცალკეულ შემთხვევაში პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებად იქცა	173
---	-----

II. სისხლის სამართლის პროცესი

ირინა აქუბარდია

კონტროლის მექანიზმები ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე	199
---	-----

გია მეფარიშვილი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის ზოგიერთ კონცეპტუალურ საკითხთან დაკავშირებით	233
---	-----

ჯემალ გაბელაია

აღკვეთის ღონისძიებების სახით პატიმრობის გამოყენების პრაქტიკა (თანამედროვე ტენდენციების შედარებითი ანალიზის საფუძველზე)	251
--	-----

დარეჯან ლეკიაშვილი

სისხლის სამართლის პროცესისა და ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ურთიერთკავშირის პრობლემები	278
---	-----

III. კრიმინოლოგია

მორის შალიკაშვილი, ხატია თანდილაშვილი

პოლიციელი, როგორც მსხვერპლი	291
-----------------------------------	-----

IV. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებანი

ლადო ქანტურია

სასამართლო გადაწყვეტილებათა დასაბუთებულობა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამოსამართლო სამართალში	311
--	-----

V. საჯარო სამართალი

ჯონი ხეცურიანი

საკონსტიტუციო რეფორმა საქართველოში (2017 წ.) და საკონსტიტუციო სასამართლო	326
---	-----

გიორგი ამირანაშვილი

გამოხატვის თავისუფლების „საკასაციო უპირატესობა“	356
---	-----

შალვა ყიფშიძე

დავა განსჯადობაზე ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით	367
--	-----

VI. კერძო სამართალი

ვალერი ხრუსტალი

საკასაციო საჩივრის საფუძვლები. სამოქალაქო პროცესის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები	398
--	-----

რომან შენგელია, ეკატერინე შენგელია

საკრედიტო ურთიერთობათა განვითარების ძირითადი ეტაპები	412
--	-----

სერგი ჯორბენაძე

გადახდისუუნარობასთან დაკავშირებული დანაშაულები საქართველოში	424
--	-----

მიხეილ ბიჭია

პირადი ცხოვრების დაცვის იდეა წარმოშობიდან დღემდე	439
--	-----

ნაზი ვარაზაშვილი

სამეწარმეო საზოგადოების ხელმძღვანელთან დადებული
ხელშეკრულების შრომითსამართლებრივი ბუნება467

ნიკა ჯაშიაშვილი

ნების გამოვლენა “Emoticon” სიმბოლოებისა და ემოჯის საშუალებით...509

Гия БАХТАДЗЕ

ЛАЗЕРНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА СЛУЖБЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАКОННОСТИ
ОБОРОТА ДРАГОЦЕННЫХ КАМНЕЙ..... 534

VII. სამართლის ისტორია

გოჩა ფერაძე

პირველი ქართველი პროკურორები (XIX საუკუნის I მეოთხედი)...555

II. სისხლის სამართლის პროცესი

ირინა აქუბარდია

სამართლის დოქტორი,

თსუ ასოცირებული პროფესორი

კონტროლის მექანიზმები ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე

შესავალი

ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებთან დაკავშირებული საკითხები დღემდე არ კარგავს აქტუალობას. 2014 წლიდან ბევრი ცვლილება შევიდა საპროცესო კოდექსში, რაც მიზნად ისახავდა რეგულაციების საერთაშორისო სტანდარტებთან მიახლოებას. მიუხედავად იმისა, რომ ცვლილებებმა დადებითი გავლენა მოახდინეს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიების გაზრდაზე, აღნიშნულ გარანტიებს კიდევ უფრო გაუმჯობესება და სრულყოფა სჭირდება.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელება იწვევს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებაში ინტენსიურ ჩარევას. პირადი ცხოვრება კი კვლავ ის სფეროა, რომელიც მუდმივ და გაძლიერებულ ყურადღებას მოითხოვს.¹

სახელმწიფოს კონსტიტუციური ვალდებულებაა, დაიცვას სახელმწიფო უსაფრთხოება, უზრუნველყოს დანაშაულის გამოძიება, ისევე როგორც მისი პრევენცია, მაგრამ, იმავდროულად, საფრთხის ქვეშ არ დააყენოს ადამიანების თავისუფალი განვითარების პერსპექტივები, არ დაარღვიოს მათი პირადი ცხოვრება.²

¹ Implementation of the national strategy for protection of human rights in Georgia 2014-2020, report is prepared by the independent human rights expert Maggie Nicholson, იხ. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სფეროში ბოლო პერიოდში განვითარებული მოვლენების მოკლე მიმოხილვა, თბ., 2021, გვ.29, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3yucqpk> ბოლოს ნანახია: 08.01.2022

² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე

უფლებებში ჩარევა, მისი ფარული ხასიათიდან გამომდინარე, აჩენს უფლებამოსილების გადამეტების, ბოროტად გამოყენების რისკს, რასაც შესაძლოა მავნე შედეგები მოჰყვეს მთლიანად დემოკრატიული საზოგადოებისთვის. შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში, უფლებებში ჩარევა შეიძლება იყოს გამართლებული მხოლოდ მაშინ, თუ კანონმდებლობა უზრუნველყოფილი იქნება ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებისაგან დაცვის ეფექტური მექანიზმებით. სახელმწიფო, რომელიც საკუთარ მოქალაქეებს აყენებს ფარული კონტროლის რისკის ქვეშ, არ უნდა სარგებლობდეს შეუზღუდავი უფლებამოსილებებით.³

ფარული საგამოძიებო მოქმედებები შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს როგორც *Ultima Ratio* ღონისძიება, უკიდურესი აუცილებლობის შემთხვევაში.

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება არ არის აბსოლუტური. დემოკრატია ეყრდნობა რა კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის გონივრული ბალანსის არსებობას, “უფლებათა უმრავლესობის შეზღუდვა აუცდენელია, რადგან მათი რეალიზაცია ხშირად წარმოშობს ღირებულებათა კონფლიქტს...”

მაშინ, როდესაც ინტერესების დაპირისპირება აუცდენელია, წარმოიშობა მათი ჰარმონიზაციის, სამართლიანი დაბალანსების

„საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ააიპ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, N1/1/625, 640, 16.04.2016, II-31³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე “საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები-გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ააიპ “ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ “საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, N1/1/625, 640, 16.04.2016, II-31

აუცილებლობა”.⁴

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლის თანახმად, დაცულ სფეროში ჩარევა ლეგიტიმური იქნება, თუ ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია „დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უნესრიგობის ან დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის თუ სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.“ შესაბამისად, ფარული მეთოდების გამოყენება უსაფრთხოების ინტერესებიდან და გამოძიების მიზნებიდან გამომდინარე, შეიძლება იყოს გამართლებული. „იმავედროულად, უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების საფრთხე იზრდება, თუ პირად ინფორმაციაზე წვდომის შესაძლებლობა არ არის დაბალანსებული კონტროლის სათანადო და საკმარისი მექანიზმებით.“⁵

ნაშრომი უკავშირდება ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე კონტროლის სისტემის ეფექტურობისა და საკმარისობის პრობლემებს, არსებული რეგულაციების საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებისას კერძო პირთა პირადი ავტონომიის, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვისა და გამოძიების ინტერესებს შორის თანაფარდობის საკითხებთან დაკავშირებულ გამოწვევებს.

⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 22 დეკემბრის გადაწყვეტილება NN1/1/477 საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-45

⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები-გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტაძე, ლაშა ტულუშვი, ზვიად ქორიძე, ააიპ “ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ “საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, N1/1/625, 640, 16.04.2016, II-31

1. ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განმახორციელებელი ორგანო

მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ერთ-ერთ ნოვაციას წარმოადგენდა ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების მარეგულირებელი ნორმების საპროცესო-სამართლებრივი მოწესრიგება და ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სახით ჩამოყალიბება. თუმცა, 2010 წლის 24 სექტემბრის კანონით, სსკ 139—143 მუხლები, ამოქმედებამდე ამოღებულ იქნა კოდექსიდან. 2014 წლის 1 აგვისტოს კვლავ ცვლილება შევიდა საპროცესო კოდექსში და მას დაემატა ახალი **XVII** თავი – ფარული საგამოძიებო მოქმედებები. ამ ცვლილებით ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების ნაწილი ისევ ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ კანონით რეგულირებულ სფეროში დარჩა, ხოლო სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსმა ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სახით განსაზღვრა ის ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებები, რომელთა ჩასატარებლად აუცილებელია სასამართლოს განჩინება.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განმახორციელებელ ორგანოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური წარმოადგენს. 2010 წლიდან სწორედ აღნიშნულ სამსახურს ჰქონდა პირდაპირი წვდომა მობილური ოპერატორების სერვერებზე. 2014 წელს კანონმდებლობით ე.წ. ორ ეტაპიანი ელექტრონული სისტემის მეშვეობით განისაზღვრა სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადებისა და ჩანერის განხორციელება. ფარული თვალთვალის ერთი გასაღები შინაგან საქმეთა სამინისტროს ჰქონდა, მეორე გასაღების გამოყენების უფლება კი, მხოლოდ ფარული სატელეფონო მოსმენის შემთხვევაში, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორს მიენიჭა. ე.წ. ორგასაღებიანი სისტემა 2017 წლის მარტამდე არსებობდა. ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელების უფლებამოსილების მქონე შესაბამის სახელმწიფო ორგანოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის ოპერატიულ-ტექნიკური დეპარტამენტი წარმოადგენდა, 2017 წლიდან კი საქართველოს ოპერ-

ატიულ-ტექნიკური სააგენტო.⁶

აღნიშნულ ცვლილებებს საფუძვლად დაედო 2016 წლის 14 აპრილს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, რომელმაც არაკონსტიტუციურად ცნო ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებთან დაკავშირებით არსებული საკანონმდებლო რეგულაციები, რომელიც სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურს საკომუნიკაციო არხებთან/სერვისის მიმწოდებლებთან, პირდაპირი წვდომის გზით მიყურადების განხორციელების საშუალებას აძლევდა.

სააგენტოს ამოცანებს მიეკუთვნება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, უფლებამოსილი ორგანოს მიმართვის საფუძველზე, სპეციალური ტექნოლოგიური საშუალებებით, ფარული მეთოდებით საქართველოს კონსტიტუციური წყობილების, სუვერენიტეტის, თავდაცვისუნარიანობის, ტერიტორიული მთლიანობის, მართლწესრიგისა და სამხედრო პოტენციალის წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებათა შესახებ ინფორმაციის მოპოვება, აგრეთვე სისხლის სამართლის საქმეზე ფაქტობრივი მონაცემების მოპოვება და ამ მიზნით ისეთ ღონისძიებათა განხორციელება, რომლებიც დაკავშირებულია სატელეფონო კომუნიკაციის ფარულ მიყურადებასთან და ჩანერასთან; კავშირგაბმულობის არხიდან ინფორმაციის მოპოვებასთან; კომპიუტერული სისტემიდან ინფორმაციის მოპოვებასთან; გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრასთან; საფოსტო-სატელეგრაფო გზავნილის კონტროლთან; ფარულ ვიდეოჩანერასთან ან/და აუდიოჩანერასთან, ფოტოგადაღებასთან; სააგენტოს ფუნქციას ასევე წარმოადგენს ელექტრონული კომუნიკაციების სფეროში ინფორმაციული უსაფრთხოებისა და სახელმწიფო უწყებებისა და დანესებულებების საინფორმაციო-ტექნოლოგიური უზრუნველყოფა.⁷

გარდა ამისა, სააგენტო უფლებამოსილია, შექმნას ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა ბანკი და ჰქონდეს დისტანციური წვდომა ელექტრონული კომუნიკაციის კომ-

⁶ შემდეგში — სააგენტო

⁷ კანონი ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს შესახებ, მუხლი 7

პანიის ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა ბაზებზე და განახორციელოს მათი კოპირება და შენახვა.⁸

აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო გამოცდილებით იყო ნაკარნახევი სააგენტოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის დაქვემდებარებაში ჩამოყალიბება. მაგალითისთვის, გერმანიაში ფარული მიყურადების განხორციელების უფლება აქვს ფედერალური დაზვერვის სამსახურს; ინგლისში - სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურს; აშშ-ში - სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურს, საფრანგეთში - უსაფრთხოების სპეციალური სამსახურს; ესტონეთში - სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურს.⁹

მართალია, სააგენტო საგამოძიებო უფლებამოსილებით არ არის აღჭურვილი, მაგრამ იგი სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის დაქვემდებარებაშია, რომელსაც საგამოძიებო ფუნქცია გააჩნია. ამიტომ ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს მიმართ ნდობა კვლავ არ არსებობს და ის არ განიხილება როგორც დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სუბიექტი.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური პროფესიულად არის დაინტერესებული, ფლობდეს რაც შეიძლება მეტ ინფორმაციას, რაც საგრძნობლად გაამარტივებს ჩადენილი დანაშაულის გამოძიების პროცესს, ისევე, როგორც უფრო ეფექტურს გახდის დანაშაულის პრევენციას. შესაბამისად, უსაფრთხოების სამსახურის ბუნება, მის ხელში შეუზღუდავი ტექნიკური შესაძლებლობების თავმოყრა, ქმნის რისკის მაღალ ხარისხს, მისი პირდაპირი წვდომა ელექტრონული კომუნიკაციის პროცესზე ზრდის უფლებაში დაუსაბუთებელი და გაუმართლებელი ჩარევის ცდუნებას.

არასამთავრობო ორგანიზაციები მიუთითებენ, რომ სააგენტო არ არის საკმარისი დამოუკიდებლობის გარანტიებით აღჭურვილი. სააგენტოს უფროსის მოადგილეებს ნიშნავს სუს-ის უფროსი და თვითონვე განუსაზღვრავს უფლებამოსილებებს, რომ სააგენტოს

⁸ იქვე, მუხლი 11(1,2)

⁹ განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს შესახებ“, გვ. 12

ფარული მოსმენების ტექნიკურად განხორციელებასთან ერთად აქვს არაერთი ფუნქცია, რაც მას დაინტერესებულ სუბიექტად აქცევს, მოიპოვოს რაც შეიძლება მეტი ინფორმაცია. არსებობს სააგენტოს მხრიდან კერძო კომპანიების საქმიანობაში ჩარევის რისკები, ვინაიდან მას უფლება აქვს, ჩაატაროს ინფრასტრუქტურული აუდიტი ელექტრონული კომუნიკაციის კომპანიაში, დააჯარიმოს იგი და კომუნიკაციების მარეგულირებელ კომისიას მოსთხოვოს მისთვის ავტორიზაციის შეჩერება.¹⁰

სააგენტოს საქმიანობის სახელმწიფო კონტროლს ახორციელებს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უფროსი, რაც გამოიხატება იმაში, რომ სააგენტოს მიერ გაწეული საქმიანობის სტატისტიკური და განზოგადებული ანგარიშის საქართველოს პრემიერ-მინისტრისთვის წარდგენამდე სააგენტოს უფროსი ამ ანგარიშს წარუდგენს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უფროსს.

სააგენტოს უფროსის კანდიდატურას პრემიერ-მინისტრს წარუდგენს სპეციალური კომისია, რომელიც შეიძენვერიათა და აერთიანებს სხვადასხვა უწყების წარმომადგენლებს, მაგრამ აღნიშნულ კომისიას თავმჯდომარეობს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უფროსი, რომელიც სააგენტოს უფროსის კანდიდატურებს წარუდგენს დასახელებულ კომისიას. ასევე მისი თანხმობაა საჭირო სააგენტოს საშტატო ნუსხის, თანამდებობრივი სარგოს და სააგენტოს სტრუქტურის განსაზღვრისათვის.¹¹ შესაბამისად, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის გავლენისგან დამოუკიდებლად სააგენტოს ფუნქციონირება ნაკლებად სარწმუნოა.

ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს ხელთ არის ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა ცენტრალურ ბანკი, რომელშიც თავმოყრილია სხვადასხვა ელექტრონული კომუნიკაციის კომპანიებიდან მოპოვებული ელექტრონული კომუნი-

¹⁰ იხ.რისკები და ხარვეზები ფარული მოსმენების ახალ კანონპროექტთან დაკავშირებით, რომელსაც საპარლამენტო უმრავლესობა გვთავაზობს, ეს შენ გეგება, 10.02.2017, <https://www.esshengexeba.ge/?menuid=9&id=1149&lang=1>

¹¹ კანონი ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს შესახებ, მუხლი 20 (2“მ“ ქვეპუნქტი)

კაციის მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები (კერძოდ, მონაცემები, რომლითაც იდენტიფიცირდება: მომხმარებელი; კომუნიკაციის წყაროს კვალი; კომუნიკაციის ადრესატი; კომუნიკაციის თარიღი, დრო და ხანგრძლივობა; კომუნიკაციის სახე).¹²

უნდა აღინიშნოს, რომ. მართალია, საპროცესო კანონმდებლობა ადგენს იმ პირთა წრეს, ვის მიმართაც შეიძლება ჩატარდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედებები,¹³ მაგრამ ელექტრონული კომუნიკაციის შესახებ კანონი, რომელიც განსაზღვრავს სააგენტოს უფლებამოსილებას, განახორციელოს ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა კოპირება და შენახვა, უშუალოდ არ ადგენს, თუ ვისი მონაცემების კოპირების და შენახვის უფლებამოსილება გააჩნია სააგენტოს.¹⁴ შესაბამისად, არსებობს განუსაზღვრელ პირთა მონაცემების შეგროვების და ე.წ. „ალტერნატიული ბანკის“ შექმნის საფრთხე, რომლის შესახებაც მიუთითებდა საკონსტიტუციო სასამართლო 2016 წლის 14 აპრილის გადაწყვეტილებაში.¹⁵

„როგორც არ უნდა იყოს სისტემა, ვერასოდეს გამოირიცხება არაკეთილსინდისიერი, ან „გადაჭარბებულად მოტივირებული“ მოხელის მიერ არასწორი ქმედების განხორციელების შესაძლებლობა.“ ამასთან, როცა „სისტემა უსაფრთხოების სამსახურებსა და პოლიციას შესაძლებლობას აძლევს, კომუნიკაციის პროვაიდერებისათვის ან სხვა უფლებამოსილი პირებისათვის შესაბამისი ნებართვის

¹² იხ. სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის საქმიანობის ანგარიში, 2019, გვ. 93

¹³ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1433, ნაწილი 2, ქვეპუნქტი „ბ“

¹⁴ „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 8 3 .

¹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები-გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტაძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ააიპ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, N1/1/625, 640, 16.04.2016, II-100

წარდგენის გარეშე, უშუალოდ ჰქონდეთ წვდომა ნებისმიერი მოქალაქის კომუნიკაციის საშუალებებზე, განსაკუთრებით მიდრეკილია უფლების ბოროტად გამოყენებისკენ“.¹⁶

კანონმდებლობით უნდა განისაზღვროს ისეთი გარანტიები, რაც გამოორიცხავს სააგენტოს მიერ ე.წ. „ალტერნატიული ბანკის“ შექმნის შესაძლებლობას. ასევე აუცილებელია ელექტრონული კომუნიკაციის შესახებ კანონში კონკრეტულად იყოს განსაზღვრული სუბიექტთა წრე, რომელთა მონაცემების კოპირებისა და შენახვის უფლებამოსილება გააჩნია სააგენტოს.

როდესაც პირად ინფორმაციაზე პირდაპირი და უშუალო წვდომის ტექნიკური შესაძლებლობები სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის (ან გამოძიების ფუნქციის მქონე სხვა ორგანოს) ხელთაა, რაც... თავისთავად განუზომლად ზრდის უფლებაში თვითნებურად, გადამეტებულად ჩარევის რისკებს, ობიექტურად ძალიან რთული ხდება, თუ შეუძლებელი არა, გამოძიებაზე უფლებამოსილი ორგანოების ეფექტური კონტროლი...სწორედ ასეთ დროს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ხდება როგორც შიდა, ისე გარე კონტროლის ეფექტური, ქმედითი, საკმარისი და, რაც მთავარია, გამჭვირვალე ბერკეტების, მექანიზმების, გარანტიების არსებობა, რაც არა მხოლოდ უზრუნველყოფს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების რისკების გამოორიცხვას/მინიმალიზებას, არამედ დამაჯერებლად აღქმადს გახდის საზოგადოების თითოეული წევრისთვის მათი პირადი სივრცის დაცულობას, ხელისუფლების მხრიდან ხელშეუხებლობას.¹⁷

ევროპული სასამართლო მიუთითებს ეფექტური და განგრძო-

¹⁶ ლომან ძაკჰაროვ ვ. ლუსსია, 04/12/2015, N 47143/06,პ.270

¹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები-გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტაძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ააიპ “ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ “საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, N1/1/625, 640, 16.04.2016, II-82

ბადი კონტროლის სისტემის მნიშვნელობაზე.¹⁸

აღნიშნული ხარვეზების გათვალისწინებით შეიძლება ითქვას, რომ უმჯობესი იქნება სააგენტო გამოვიდეს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის შემადგენლობიდან, ჩამოყალიბდეს სრულიად დამოუკიდებელი ორგანოს სახით, რომელიც მხოლოდ და მხოლოდ პარლამენტის წინაშე იქნება ანგარიშვალდებული.

2. კონტროლის მექანიზმები ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს საქმიანობაზე

მეტად ფართოა სააგენტოს საქმიანობის კონტროლის ინსტიტუციური და ტექნოლოგიური მექანიზმები. კერძოდ, სააგენტოს საქმიანობაზე ხორციელდება საპარლამენტო კონტროლი, სამთავრობო (პრემიერ-მინისტრი), საფინანსო კონტროლი, სასამართლო კონტროლი. თუმცა საინტერესოა, რამდენად ქმედითი და ეფექტურია არსებული მონიტორინგის სისტემა.

2.1. საპარლამენტო, სამთავრობო (პრემიერ-მინისტრის) და საფინანსო კონტროლი

პარლამენტი სააგენტოს საქმიანობას აკონტროლებს პარლამენტის თავდაცვისა და უშიშროების კომიტეტის, ნდობის ჯგუფისა და სხვა დარგობრივი სპეციალიზაციის კომიტეტების მეშვეობით.¹⁹ ნდობის ჯგუფი 5 წევრისაგან შედგება. ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო ნდობის ჯგუფს წარუდგენს განუხლები საქმიანობის სტატისტიკურ და განზოგადებულ ანგარიშს. ნდობის ჯგუფი ვალდებულია, უფლებამოსილების განხორციელებისას დანაშაულის ნიშნების გამოკვეთის შემთხვევაში, მიმართოს საგამოძიებო ორგანოს და მიმართვას დაურთოს მის ხელთ არსებული მასალები. ნდობის ჯგუფი უფლებამოსილია, სააგენტო შეამოწმოს წელიწადში არაუმეტეს ორ-

¹⁸ იხ. კლასს ანდ ოტჰერს ვ. ჩერმანყ, № 5029/71, 06.09.1978, §56

¹⁹ საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტი, მუხლი 156

ჯერ. თუმცა ნდობის ჯგუფის მიერ განხორციელებული კონტროლი მიემართება სააგენტოს მიერ განხორციელებულ კონტრდაზვერვით საქმიანობას. კერძოდ, „კონტრდაზვერვითი საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული ოპერატიულ-ტექნიკური ღონისძიება და იმავე მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული ელექტრონული თვალთვალის ღონისძიებების სტრატეგიული და ინდივიდუალური მონიტორინგის ღონისძიებების განხორციელების საპარლამენტო კონტროლი ხორციელდება ნდობის ჯგუფის მიერ.

საპარლამენტო კონტროლი, როგორც გარე კონტროლის ფორმა, ნაკლებად ეფექტურია, რაზეც ხაზგასმულია ევროპის საბჭოს რეკომენდაციებში. კერძოდ, საუბარია ზოგადის ნაცვლად კონკრეტული მექანიზმების შემოღების გზით აღნიშნული კონტროლის გაძლიერების აუცილებლობაზე. მეთვალყურეობის ამ მექანიზმის მეტი ეფექტურობისათვის მნიშვნელოვანია პარლამენტის შესაბამის ჯგუფს/კომიტეტს წვდომა ჰქონდეს საიდუმლო ინფორმაციასთან.²⁰ ასევე აღნიშნული რეკომენდაციების თანახმად, „მაკონტროლებელ ორგანოს ინფორმაციაზე წვდომა უნდა ჰქონდეს ნებისმიერი შეფერხების გარეშე, ამ პროცესში ჩართული არ უნდა იყოს სხვა მესამე პირი, რომელსაც ექნება უფლებამოსილება, ზედამხედველობის ორგანოს შეუზღუდოს უსაფრთხოების სამსახურის საქმიანობის შესახებ ინფორმაციაზე წვდომა. ამასთან, ინფორმაციის ფარგლები არ უნდა იყოს შეზღუდული მხოლოდ უსაფრთხოების სამსახურის საქმიანობით, მაკონტროლებელ ორგანოს წვდომა უნდა ჰქონდეს ყველა სახის რელევანტურ ინფორმაციაზე, მათ შორის მესამე ორგანოს მიერ მოწოდებულზე.“²¹ გარე მაკონტროლებელ ორგანოს, მათ შორის პარლამენტის შესაბამის კომიტეტს/ჯგუფს, კანონი უნდა აძლევდეს შესაძლებლობას, დაიქირავოს შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე დამოუკიდებელი სპეციალისტი, კერძოდ, ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების მიმართულებით,

²⁰ Council of Europe, Democratic and effective oversight of national security services, 2015, გვ. 17, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/16806daadb> (ბოლოს ნანახია 08.01.2022)

²¹ იქვე

რათა ზედამხედველობის განმახორციელებლები უკეთ გაერკვნენ მეთვალყურეობის სისტემაში.²²

კანონმდებლობა უნდა ითვალისწინებდეს უსაფრთხოების სამსახურის საქმიანობის კომპლექსურ და ყოველმხრივი კონტროლის მექანიზმს. შემონმება უნდა ტარდებოდეს როგორც პერიოდულად, ისე ცალკეულ შემთხვევებში საჭიროებიდან გამომდინარე.²³

სააგენტო როგორც ნდობის ჯგუფს, ასევე საქართველოს პრემიერ-მინისტრს ყოველწლიურად წარუდგენს მის მიერ განეული საქმიანობის სტატისტიკურ და განზოგადებულ ანგარიშს. შესაბამისად, პრემიერ-მინისტრის კონტროლი მხოლოდ ანგარიშის მოსმენით შემოიფარგლება.

სააგენტოს მიერ საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის სახსრებისა და სახელმწიფოს სხვა მატერიალური ფასეულობების გამოყენებასა და ხარჯვას აკონტროლებს სახელმწიფო აუდიტის სამსახური.

2.2. სასამართლო კონტროლი

იმისათვის, რათა გამოირიცხოს ხელისუფლების თვითნებობა, მიუხედავად და ობიექტურად შემონმდეს დაცულ სფეროში ჩარევის უკიდურესი საჭიროება, საპროცესო კოდექსი ადგენს სასამართლო კონტროლის აუცილებლობას ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე.

სასამართლოს საზედამხედველო უფლებამოსილება ვრცელდება ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე ნებართვის გაცემის და ამ მოქმედების გაგრძელების საკითხის გადაწყვეტაზე. ასევე, სასამართლო მონაწილეობს ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების პროცესში, თუმცა არ არის ჩართული უშუალოდ საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობის პროცესში, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

²² Council of Europe, Democratic and effective oversight of national security services, 2015, გვ. 14, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/16806daadb> (ბოლოს ნანახია 08.01.2022)

²³ იქვე, გვ.9

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების პროცედურა კონკრეტულად არის განსაზღვრული საპროცესო კოდექსით. აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედებები შეიძლება ჩატარდეს პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს განჩინებით. პროკურორმა სასამართლოში უნდა დაასაბუთოს, თუ რატომაა აუცილებელი ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება და რომ არსებობს პირის მიერ კანონით განსაზღვრული კონკრეტული დანაშაულის ჩადენის დამადასტურებელი დასაბუთებული ვარაუდის მტკიცებულებითი სტანდარტი.

ნებისმიერი ლეგიტიმური მიზნით ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედება იმავდროულად სისხლის სამართლის საქმისთვის მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებების მოპოვებას ისახავს მიზნად. თუმცა, მხოლოდ ის ფაქტი, რომ ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების გზით საქმისთვის მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულების მოპოვება უნდა მოხდეს, ან თავიდან იქნეს აცილებული დანაშაული, ვერ გამოდგება სასამართლოს მხრიდან ამგვარი მოქმედების ჩატარებაზე ნებართვის გაცემის საკმარის საფუძვლად. მხარემ დამატებით უნდა დაადასტუროს ისიც, რომ სხვა საშუალებით, ანუ სხვა საგამოძიებო/საპროცესო მოქმედებების ჩატარების გზით ამგვარი მტკიცებულების მოპოვება და ამგვარი მიზნის მიღწევა შეუძლებელია ან გაუმართლებლად დიდ ძალისხმევას საჭიროებს.²⁴

ამასთან საგულისხმოა, რომ შესაძლებელია, პროკურორის შუამდგომლობა მოსამართლემ ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილოს.²⁵ ასეთ შემთხვევაში მოსამართლე მოკლებულია შესაძლებლობას, უშუალოდ გამოიკვლიოს შუამდგომლობაში მოყვანილი არგუმენტები, დამატებით წარმოდგენილი მასალა და მიიღოს აუცილებელი და საჭირო ინფორმაცია, რაც დაეხმარება გადაწყვეტილების მიღებაში. ამიტომ პროკურორის შუამდგომლობა უნდა იყოს განხილული ზეპირი მოსმენით.

²⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, ავტორთა ჯგუფი, თბ., 2015, გვ. 429

²⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1433 .

ლიტერატურაში გამოთქმულია მართებული მოსაზრება იმასთან დაკავშირებით, რომ მიზანშეწონილი იქნებოდა, მოსამართლეს მიეცეს უფლებამოსილება, საჭიროების შემთხვევაში, სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადებისა და ჩანერის განხორციელებაზე ნებართვის გაცემის საკითხის გადაწყვეტისას, ან, მით უფრო უკვე ჩატარებული ამ ღონისძიების კანონიერებაზე მსჯელობისას, მოითხოვოს ამ ფარული საგამოძიებო ღონისძიების უშუალო მწარმოებელი პირის სასამართლოში გამოძახება და გამოკითხვა. ინფორმაციის მნიშვნელოვან წყაროსთან უშუალო კონტაქტი განაპირობებდა მოსამართლის მეტ ინფორმირებულობას ასეთი მნიშვნელოვანი საკითხის გადაწყვეტისას და ხელს შეუწყობდა მოსამართლის შინაგანი რწმენის განმტკიცებას.²⁶

გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშე. ასეთ შემთხვევაში ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების დაკანონების მოთხოვნით საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათში პროკურორი შუამდგომლობით მიმართავს სასამართლოს, რომელიც თავის მხრივ შუამდგომლობის შემოსვლიდან 24 საათში განიხილავს აღნიშნულ შუამდგომლობას. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამონმებს, შეესაბამება თუ არა ჩატარებული/მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედება კანონის მოთხოვნებს (სსსკ1433მ.მე-2 ნან.), აუცილებელი იყო თუ არა აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების გადაუდებლად ჩატარება/დაწყება, და განჩინებით იღებს ერთ-ერთ შემდეგ გადაწყვეტილებას:

ა) ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ;

ბ) მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის და მისი ჩატარების ვადის არაუმეტეს 48 საათამდე გაგრძელების შესახებ.

გ) ჩატარებული/მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების

²⁶ მ. ხოდელი, სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება სისხლის სამართლის პროცესში (ქართული და გერმანული სამართლის მიხედვით), თბ., 2019, გვ. 339

უკანონოდ ცნობის, მისი შეწყვეტის, შედეგების გაუქმების და მის შედეგად მოპოვებული მასალის/ინფორმაციის განადგურების შესახებ.²⁷

მნიშვნელოვანია, რომ გადაწყვეტილების მიღებამდე მოსამართლეს შეუძლია უფლებამოსილი ორგანოდან წერილობით გამოითხოვოს გამოთხოვის მომენტისთვის მოპოვებული მასალის ელექტრონული ეგ ზემპლარი და აღნიშნული მასალის გაცნობის საფუძველზე მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება. ერთი შეხედვით, ჯოსტ ფაცტუმ სასამართლო კონტროლი უფრო ქმედითია, ვიდრე სასამართლოს განჩინებით ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების დროს, ვინაიდან ამ უკანასკნელ შემთხვევაში მხოლოდ საგამოძიებო მოქმედების დაწყების მართლზომიერებას და ლეგიტიმურობას ამოწმებს სასამართლო და უშუალოდ საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობაზე მეთვალყურეობა არ ხორციელდება. გადაუდებელი აუცილებლობის საფუძველით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას კი მოსამართლე ამოწმებს არამხოლოდ გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევას, საგამოძიებო მოქმედების დაწყებისათვის აუცილებელი კრიტერიუმების არსებობას, არამედ ჩატარდა თუ არა ფარული საგამოძიებო მოქმედება საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა დაცვით. მიუხედავად მონიტორინგის მეტი სისრულით განხორციელების შესაძლებლობისა, ფარული საგამოძიებო მოქმედება სასამართლოს განჩინების გარეშე უნდა ჩატარდეს მხოლოდ საგამონაკლისო შემთხვევაში, ვინაიდან სასამართლოს ნებართვის გარეშე აღნიშნული მოქმედების ჩატარება შეიცავს თვითნებობის მომეტებულ საფრთხეს და საგამოძიებო მოქმედების შედეგების უკანონოდ ცნობა ვერ გააბათილებს უკანონო ჩარევას დაცულ სფეროში.

2019 წლის 1 ივლისიდან **ზედამხედველი მოსამართლე**, სტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობის გამოყენებით, აკონტროლებდა სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე სატელეფონო კომუნიკაციის ფარულ მი-

²⁷ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1433, მე-6 და მე-61 ნაწ.

ყურადებასა და ჩანერას. 2021 წლის 30 დეკემბერს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებით, სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის ნაცვლად შეიქმნა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური, რომელსაც საგამოძიებო ფუნქცია არ გააჩნია. შესაბამისად, ზედამხედველი მოსამართლის უფლებამოსილება ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე არ ხორციელდება.

ლიტერატურაში გამოთქმულია მართებული მოსაზრება, რომ სასამართლო კონტროლი ეხება ფარული საგამოძიებო მოქმედების მხოლოდ სანყის ეტაპს, რაც არ არის საკმარისი. შესაბამისად, სასამართლოს ჩართულობა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი აღსრულების მთლიან პროცესში და მისი დასრულების შემდეგაც.²⁸

ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე სასამართლო კონტროლი გრძელდება წინასასამართლო სხდომაზე, სადაც წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე წევრს აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის დასაშვებობის საკითხს. ამ შემთხვევაში სასამართლოს მონიტორინგი post factum კონტროლის სახეს იღებს, ვინაიდან ხორციელდება არა უშუალოდ საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობის პროცესზე, არამედ შედეგის მიმართ, რაც მეტად მნიშვნელოვანია, თუმცა უშუალოდ საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობაზე კონტროლი უფრო სრულყოფილ გარანტიას შექმნიდა უფლებების დაცვის კუთხით.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების დასრულებისთანავე დგება ოქმი, რომლის ასლიც გადაეცემა ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრს.²⁹ ოქმის გადაცემა სასამართლო რეესტრისთვის თუ შეიძლება გავიხილოთ, როგორც სასამართლო კონტროლის განხორციელება? ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია ოქმის გადაცემის მიზანი. უნდა ითქვას, რომ ოქმის გა-

²⁸ იხ. თ.გეგეშიძე, ელექტრონული კომუნიკაციების საშუალებებიდან მოპოვებული ინფორმაციის სისხლის სამართლის პროცესში გამოყენება – ქართული სამართალი და საერთაშორისო სტანდარტები DGstZ 2/2017, 49. <http://dgstz.de/storage/documents/uyXdgF3kEMpfvqb91SMMjM0iGVsLRQcF6p04rK.pdf>; ბოლოს ნანახია: 08.01.2022

²⁹ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1436 მე-14 ნაწ.

დაცემა სასამართლო რეესტრისთვის ნიშნავს იმას, რომ უზენაესი სასამართლო ფარული საგამოძიებო მოქმედებების რეესტრში ასახავს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებთან დაკავშირებულ სტატისტიკურ ინფორმაციას, რაც, ცხადია, კონტროლის ფორმა არ არის. კონტროლის ფორმას შეიძლება წარმოადგენდეს ის, რომ მოსამართლის მოთხოვნის შემთხვევაში გაიცემა შუალედური ოქმი.³⁰ მნიშვნელოვანია, კანონმდებლობით განისაზღვროს სასამართლოს უფლებამოსილება არა მხოლოდ მოითხოვოს შუალედური ოქმის წარდგენა, არამედ სასამართლოს მიენიჭოს ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების მონიტორინგის კომპეტენცია და შესაბამისად, განისაზღვროს უფლებამოსილი ორგანოს ვალდებულება-სასამართლოს მიაწოდოს როგორც ფარული საგამოძიებო მოქმედების ოქმი, ასევე სხვა მასალები, რაც დაკავშირებული იქნება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მიმდინარეობასთან, ჩატარების პროცედურასთან და ა.შ. post factum კონტროლი გაზრდის უფლებების დაცვის გარანტიას და პრევენციული დანიშნულება ექნება ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონით განსაზღვრული წესით ჩატარების კუთხით.

2.3. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მონიტორინგი

ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე მონიტორინგის უფლებამოსილება გააჩნდა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორს. მას ჰქონდა ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებაზე ელექტრონული თანხმობის გაცემის უფლება ორეტაპიანი ელექტრონული სისტემის (ე.წ. ორგასაღებიანი სისტემის) მეშვეობით. აღნიშნული უფლება არ ჰქონდა სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურს, რომელიც 2019 წლის 10 მაისს შეიქმნა, როგორც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის უფლებამონაცვლე და არ აქვს სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის ნაცვლად შექმნილ

³⁰ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1436 მე-15 ნაწ.

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურსაც.³¹ აღნიშნული სამსახური კონტროლის ელექტრონული სისტემით ზედამხედველობას ახორციელებს და ამონებს მონაცემთა დამუშავების კანონიერებას და მას არ გააჩნია ნებართვის გაცემის უფლებამოსილება ფარული მიყურადების დასაწყებად. თუმცა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსს, სსსკ 1436 მუხლის მე-5 პუნქტის შესაბამისად, უფლება აქვს, კონტროლის ელექტრონული სისტემით შეაჩეროს ფარული საგამოძიებო მოქმედება.

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფლებამოსილება ვრცელდება კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებებზე და ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 136-ე-138-ე მუხლებით გათვალისწინებული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების ზედამხედველობას პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური ახორციელებს სასამართლოს, პროკურატურისა და ელექტრონული საკომუნიკაციო მომსახურების მიმწოდებლის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის შედარებით და მონაცემთა დამუშავების/უფლებამოსილი პირის მიერ მონაცემთა დამუშავების კანონიერების შემოწმებით (ინსპექტირებით).³²

ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის კომპეტენცია მოიცავს მონაცემების დამუშავების და მონაცემების დამუშავების მიერ ინფორმაციის დამუშავების კანონიერების კონტროლს. აღსანიშნავია, რომ ფარულ

³¹ შენიშვნა: სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურთან დაკავშირებული ცვლილებების საკანონმდებლო პაკეტი პარლამენტმა 2021 წლის 30 დეკემბერს მესამე მოსმენით დაამტკიცა. პარლამენტის გადაწყვეტილებით, 2022 წლის 1-ლი მარტიდან უქმდება სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახური და მის ნაცვლად იქმნება ორი უწყება-სპეციალური საგამოძიებო სამსახური და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური. ფარული საგამოძიებო მოქმედებებისა და ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა ცენტრალურ ბანკში განხორციელებული აქტივობების კონტროლს განახორციელებს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური.

³² იხ. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის შესახებ კანონის მე-4016 მუხლის მე-2 ნაწ.

ლი აუდიო-ვიდეო ჩანერის, ფოტოგადაღების კანონიერების შემოწმებისას ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაში მონაწილე პირის ვინაობის შესახებ ინფორმაციის გამოთხოვა და მისი შემოწმების (ინსპექტირების) განხორციელების პროცესში მონაწილეობა, აგრეთვე ფარული საგამოძიებო მოქმედების დროს გამოყენებული ოპერატიული და ოპერატიულ-ტექნიკური აღჭურვილობის მახასიათებლების შესახებ ინფორმაციის გამოთხოვა შესაძლებელია მხოლოდ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელი ორგანოს ხელმძღვანელის თანხმობით.³³ კანონის აღნიშნული ჩანაწერი ბუნდოვანია, ვინაიდან გაუგებარია, კონტროლის განმახორციელებელ ორგანოს რატომ უნდა უწევდეს გასაკონტროლებელი სუბიექტისგან კონტროლის/მონიტორინგის გასაწევად თანხმობის მიღება.

გარდა ამისა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური აკონტროლებს ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა ცენტრალურ ბანკში განხორციელებულ აქტივობებს კონტროლის ელექტრონული სისტემით და მონაცემთა დამმუშავებლის/უფლებამოსილი პირის მიერ მონაცემთა დამუშავების კანონიერების შემოწმებით (ინსპექტირებით).³⁴

როგორც აღინიშნა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსს შეუძლია შეაჩეროს ფარული საგამოძიებო მოქმედება. საინტერესოა, არის თუ არა შეჩერება კონტროლის ეფექტური საშუალება?

ფარული საგამოძიებო მოქმედება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსს შეუძლია შეაჩეროს კონტროლის ელექტრონული სისტემით, თუ მას კანონით დადგენილი წესით არ მიეწოდა ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინების და პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარი ან განჩინება/ გადაუღებელი აუცილებლობის შემთხვევაში კი პროკურორის დადგენილება,

³³ იხ. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის შესახებ კანონის მე-4016 მუხლის მე-4 ნაწ.

³⁴ იხ. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის შესახებ კანონის მე-4016 მუხლის მე-6 ნაწ.

მატერიალური (დოკუმენტური) სახით, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს. ასევე მისთვის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით ან მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტები ან/და სარეზოლუციო ნაწილი ბუნდოვანება-უზუსტობას შეიცავს; თუ აღნიშნულ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილში მონაცემები ერთმანეთს არ ემთხვევა.³⁵

ამდენად, შეჩერება ხდება ფორმალური საფუძვლით და არა იმის გამო, რომ ფარული საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობისას/ამ საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების პროცესში უფლებამოსილმა ორგანომ/პირმა არსებითად დაარღვია კანონი, გადაამეტა უფლებამოსილებას, მეტი ინტენსივობით მოხდა ჩარევა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებაში, ან /და სისხლის სამართლის საქმესთან არარელევანტურ, შემხებლობაში არ მყოფ, ე.წ. მესამე პირებთან მიმართებით მოხდა პირადი ინფორმაციის მოპოვება, ან/და აბსოლუტურად დაცულ სფეროში (ადვოკატის და კლიენტის ურთიერთობა) ჩარევა მოხდა გაუმართლებლად და ა.შ. აქედან გამომდინარე, შეჩერება ფაქტობრივად, ფარული საგამოძიებო მოქმედების დაწყების მართლზომიერების/კანონიერების საფუძვლის შემონეშებას მოიცავს მხოლოდ, ამიტომ არ შეიძლება ჩაითვალოს ზედამხედველობის/ მეთვალყურეობის ეფექტურ მექანიზმად.

ზოგადად, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მიერ განხორციელებული კონტროლი ნაკლებად ეფექტურია, ვინაიდან, ჯერ ერთი, მას მხოლოდ სასამართლოს განჩინების სარეზოლუციო ნაწილი გადაეცემა და არა მთლიანად განჩინება, სადაც დასაბუთებულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საჭიროება და საფუძვლები. მეორე, აღნიშნული კონტროლი მოიცავს მხოლოდ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საფუძვლების კანონიერების შემოწმებას. მესამე, შეჩერების მექანიზმიც ემსახურება ფარული საგამოძიებო მოქმედების დასაწყებად ლეგიტიმური საფუძვლის არსებობის შემოწმებას. შესაბამისად, პერსონ-

³⁵ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1436, მე-5 ნაწ.

ალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის კონტროლი ვრცელდება ფარული საგამოძიებო მოქმედების მხოლოდ დაწყების ეტაპზე და არა მიმდინარეობაზე, რაც განსაკუთრებით პრობლემურია, ვინაიდან ინფორმაციის მოპოვების პროცესი კონტროლს არ ექვემდებარება. ამიტომ აუცილებელია კონტროლის მექანიზმების გაძლიერება. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კონტროლი ფარული საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობაზეც ვრცელდებოდეს. ამასთან, საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობაზე კონტროლი კომპეტენციიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია, უფრო მოსამართლემ განახორციელოს, ვიდრე პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსმა.

3.ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დადგენილი სტანდარტები და ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მარეგულირებელი ნორმების შესაბამისობა აღნიშნულ სტანდარტებთან

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ის მინიმალური სტანდარტები, რომლებიც ეროვნულ კანონმდებლობაში უნდა იყოს გათვალისწინებული უფლების ბოროტად გამოყენების საწინააღმდეგოდ, როგორიცაა: დანაშაულთა კატეგორია, რომელთა შემთხვევაშიც დასაშვებია ფარული საგამოძიებო მოქმედების გამოყენება; პირების განსაზღვრა, რომელთა მიმართაც შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას აღნიშნული ღონისძიება; სატელეფონო მოსმენის მაქსიმალური ხანგრძლივობა; პროცედურა, რომელიც გამოყენებულ უნდა იქნას მონაცემების გამოკვლევის, შენახვისა და გამოყენების დროს; უსაფრთხოების ზომები, რომლებიც გამოყენებულ უნდა იქნას აღნიშნული მონაცემების სხვა პირთათვის გადაცემის დროს;

გარემოებები, როდესაც აღნიშნული ჩანაწერები უნდა იქნას წაშლილი ან განადგურებული.³⁶

³⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები საქმეებზე: Roman Zakharov v. Russia, No. 47143/06, 04.12.2015, §231; Szabo and Vissy v. Hungary,

3.1. დანაშაულთა კატეგორია, რომელთა შემთხვევაშიც დასაშვებია ფარული საგამოძიებო მოქმედების გამოყენება

ფარული საგამოძიებო მოქმედებები გამოიყენება არამხოლოდ მძიმე ან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულების შემთხვევაში, არამედ ცალკეულ დანაშაულებზეც, რომელთა ამომწურავი ჩამონათვალი მოცემულია სსსკ-ში.³⁷ ამასთან აღნიშნულ დანაშაულთა წრეში შედის როგორც განზრახი, ასევე ზოგიერთი გაუფრთხილებლობით ჩადენილი დანაშაული.³⁸

აღნიშნული საკითხი განსხვავებულად არის მოწესრიგებული ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებში. მაგალითად, გერმანიის ფედერაციის და შვეიცარიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი სატელეფონო საუბრების ფარულ მიყურადებას უშვებს მხოლოდ კონკრეტულ დანაშაულებზე, ხოლო საფრანგეთის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით კი აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედება შესაძლებელია განხორციელდეს ისეთ დანაშაულებზე, რაც ორი წლით და მეტი ვადით ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას.

ვინაიდან „ფარული საგამოძიებო მოქმედების გამოყენება შესაძლებელია დანაშაულთა ფართო სპექტრთან დაკავშირებით, შეუძლებელია, ვისაუბროთ მის უკიდურეს ზომად გამოყენებაზე.“³⁹

ფარული საგამოძიებო მოქმედებები უფლებებში ჩარევის მალა-

37138/14, 06.06.2016, §56; Huvig v. France, No. 11105/84, 24.04.1990§34; Amann v. Switzerland, No. 27798/95, 16.02.2000, §. 56-58; Prado Bugallo v. Spain N58496/00, 18.02.2003, §30; Weber and Saravia v. Germany, No. 54934/00, 29.06.2006, §95, იხ. გ. თუმანიშვილი, თ. გეგეშიძე, მტკიცებულებათა სახეები და ცალკეული მტკიცებულებების დასაშვებობის პრობლემები, წიგნში: „ევროპული და საერთაშორისო სამართლის ზეგავლენა ქართულ სისხლის საპროცესო სამართალზე“, რედ. გ. თუმანიშვილი, ბ. ჯიშკარიანი, ე. შრამი, თბ., 2019, გვ. 386-387.

³⁷ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1433-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი.

³⁸ იქვე.

³⁹ ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს მანდატი ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებისას, რისკები და გამოწვევები, დემოკრატიის კვლევის ინსტიტუტი (DRI), 2020, გვ. 12.

ლი ინტენსივობით ხასიათდება, ამიტომ სასურველია ხსენებული მოქმედებები მხოლოდ განზრახ ჩადენილ დანაშაულებზე ვრცელდებოდეს. შესაბამისად, დანაშაულთა წრის გაფართოება დასაშვები უნდა იყოს მხოლოდ საგამონაკლისო სახით და განსაკუთრებული საფუძვლით.

3.2. ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ობიექტი და ე.წ. „მესამე პირები“

ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს მხოლოდ მაშინ, როდესაც სხვა საშუალებით გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებების მოპოვება შეუძლებელია ან გაუმართლებლად დიდ ძალისხმევას საჭიროებს. ფარული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელებისას უნდა იყოს გათვალისწინებული მინიმუმაციის პრინციპი, რაც ნიშნავს იმ პირის კომუნიკაციის მონიტორინგის მაქსიმალურად შეზღუდვას, რომელსაც გამოძიებასთან კავშირი არ აქვს.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ობიექტს (ვის მიმართაც არის შესაძლებელი ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება) წარმოადგენს:

- დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი;
- პირი, რომელიც იღებს ან გადასცემს დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირისათვის განკუთვნილ ან მისგან მომდინარე ინფორმაციას;
- დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი იყენებს პირის საკომუნიკაციო საშუალებებს.

სატელეფონო საუბრის მიყურადებისას ობიექტს წარმოადგენს დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი, მაგრამ კომუნიკაციის მეორე მხარეს მყოფი პირი შესაძლოა არ წარმოადგენდეს ობიექტს. ე.წ. „მესამე პირები“ არიან პირები, რომელთა მიმართ და რომელთა მიზეზითაც უშუალოდ არ ტარდება ფარული საგამოძიებო მოქმედება.

აღსანიშნავია, რომ ე.წ. „მესამე პირები“ სახელმწიფოს მხრიდან კონტროლსა და ფარულ მიყურადებას საერთოდ არ მოელოან და არც თავის დაცვა შეუძლიათ.⁴⁰

ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტთან დაკავშირებით პრობლემას წარმოადგენს სწორედ ის, რომ პირები, რომელთა მიმართ უშუალოდ არ ტარდება ფარული საგამოძიებო მოქმედებები, ვერ სარგებლობენ შესაბამისი საპროცესო გარანტიებით. შესაბამისად, მათ, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტისაგან განსხვავებით, არ ეცნობება ფარული მოსმენის შესახებ, არ გადაეცემათ სასამართლოს განჩინების ასლი და საქმის სხვა მასალა, რაც განჩინებას დაედო საფუძვლად, არც გასაჩივრების უფლებით ისარგებლებენ. შეიძლება ითქვას, საერთოდ დაცვის გარანტიების გარეშე რჩებიან.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლის თანახმად, სახელმწიფო ვალდებულია უზრუნველყოს, რომ ყველა ადამიანს ჰქონდეს კონვენციით აღიარებული მისი უფლებებისა და თავისუფლებების ეფექტური სამართლებრივი დაცვის შესაძლებლობა.

გერმანიის საპროცესო კანონმდებლობა, ყოველთვის არ ავალდებულებდა შესაბამის ორგანოებს საიდუმლო ოპერაციის დასრულების შემდეგ ეცნობებინათ პიროვნებისთვის მის მიმართ განხორციელებული თვალყურის დევნების ფაქტი და არ ითვალისწინებდა აღნიშნული ოპერაციის ჩატარებაზე ბრძანების გაცემისა და მისი შესრულების კანონიერების სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობას.

საქმეში *Klass and others v. Germany* ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ პირს, რომელსაც მიაჩნია, რომ განხორციელდა კონვენციით დაცული მისი უფლების ხელყოფა, უნდა შეეძლოს შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი დაცვის მექანიზმებით ამ უფლების დარღვევის ფაქტის დადგენა და საკუთარი ინტერესების

⁴⁰ იხ. თ. ტულუში, გ. ბურჯანაძე, გ. მშენიერაძე, გ. გოცირიძე, ვ. მენაბდე, ადამიანის უფლებების და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა, თბ., 2013, გვ. 203.

დაცვა.⁴¹

ევროპული სტანდარტების შესაბამისად, მართალია, წინგადადგმული ნაბიჯია ობიექტის საკანონმდებლო რეგულირება, მაგრამ ვინაიდან ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი შეიძლება გახდეს ნებისმიერი ადამიანი, რომელიც უშუალოდ გამოძიების ინტერესის საგანს არ წარმოადგენს, თუმცა გარემოებათა გამო შეიძლება აღმოჩნდეს ფარული დაკვირვების ქვეშ, უცილებელია ამ რეგულირების კიდეგ უფრო მეტი დაკონკრეტება.

„როდესაც ფარული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელება ეხება „დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფ“ სხვა პირებს (პირთა წრეს), სასამართლომ უნდა ისჯელოს საკითხზე -ამგვარი შუამდგომლობის დაკმაყოფილება ხომ არ გამოიწვევს „ადამიანთა ძალზე დიდი რაოდენობის“ დატოვებას სამართლებრივი დაცვის საშუალების გარეშე“.⁴²

ამიტომ მაქსიმალურად უნდა შეიზღუდოს იმ პირთა წრე, რომლებსაც სისხლის სამართლის საქმის გამოძიებასთან შემხებლობა არ აქვთ. ის საპროცესო გარანტიები, რაც განსაზღვრულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის მიმართ, უნდა გავრცელდეს ე.წ. „მესამე პირებზეც“, რომელთა მიზეზითაც უშუალოდ არ ტარდება ფარული საგამოძიებო მოქმედებები.

3.2.1. ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მინიმუმამდე დაყვანა

როგორც უკვე აღინიშნა, ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეიცავს საფრთხეს, გამჟღავნდეს იმ პირთა კომუნიკაციის შინაარსი, რომელთაც გამოძიებასთან შეხება არა აქვთ. ასეთი კომუნიკაციის მონიტორინგის შეზღუდვის ვალდებულება ეკისრება როგორც

⁴¹ Klass and others v. Germany, No. 5029/71, 06.09.1978, იხ. ადამიანის უფლებები და პოლიცია, პრაქტიკული კურსი, ევროპის საბჭო, სტრასბურგი, 1998, გვ. 1031-132

⁴² საქართველოს სისხლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა ჯგუფი, თბილისი., 2015, გვ. 435

საგამოძიებო ორგანოს, ასევე უშუალოდ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებელ ორგანოს.

სსსკ კონკრეტულად განსაზღვრავს იმ პირთა წრეს, რომელთა მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება დაუშვებელია, თუ კომუნიკაცია ეხება მათ პროფესიულ საქმიანობას. კერძოდ, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება მინიმუმადე უნდა იყოს დაყვანილი სასულიერო პირის, ადვოკატის, ექიმის, ჟურნალისტისა და იმუნიტეტის მქონე პირის მიმართ. აღნიშნული მოქმედების ჩატარება დაუშვებელია უკავშირდებოდეს მათ მიერ სასულიერო მოღვაწეობის ან პროფესიული საქმიანობის დროს კანონით დაცული ინფორმაციის მოპოვებას, რადგან დასახელებულ პირებთან ურთიერთობის საფუძველი არის ნდობა, საპროცესო კანონმდებლობა კი იცავს როგორც პირად, ასევე ნდობაზე დაფუძნებულ ურთიერთობას. საპროცესო კოდექსი განსაკუთრებული ხაზგასმით მოითხოვს ადვოკატის პირადი კომუნიკაციის შესახებ ინფორმაციის გამიჯვნას ადვოკატსა და კლიენტს შორის განხორციელებული კომუნიკაციის შესახებ ინფორმაციისაგან. ამასთან, დაუყოვნებლივ განადგურებას ექვემდებარება ადვოკატის პროფესიულ საქმიანობასთან დაკავშირებული კლიენტთან კომუნიკაციის შინაარსი.⁴³ თუმცა, უნდა ითქვას, რომ სსსკ ცხადად არ აყალიბებს იმ შემთხვევას, როცა სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადებისას აღმოჩნდება, რომ საუბრის ერთ-ერთი მონაწილე ადვოკატია, არის თუ არა ტექნიკურად შესაძლებელი აღნიშნული ინფორმაციის სავალდებულო წესით წაშლა და შესაბამისი დოკუმენტის შედგენა. კანონმდებლობით უნდა იყოს მოწესრიგებული მოპოვებული ინფორმაციის დახარისხების წესი, სადაც დეტალურად უნდა იყოს მოცემული, თუ როგორ უნდა მოხდეს დაცული ინფორმაციის გამიჯვნა გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი მასალისაგან.

⁴³ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1437

3.3. ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მაქსიმალური ხანგრძლივობა

მოსამართლის განჩინების მოქმედების ვადა 30 დღეა. თუ ამ ვადაში ფარული საგამოძიებო მოქმედება არ დაიწყო, განჩინება ძალას კარგავს. საპროცესო კოდექსით განსაზღვრულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების კონკრეტული ვადებიც, თუმცა უნდა ითქვას, რომ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ხანგრძლივობის მარეგულირებელი ნორმები გარკვეულ ბუნდოვანებას შეიცავენ კერძოდ, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ მოსამართლის განჩინება გაიცემა არაუმეტეს 1 თვის ვადით. ამ ვადის გაგრძელება არაუმეტეს 2 თვის ვადით დასაშვებია პროკურორის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე, ხოლო საქართველოს გენერალური პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე კიდევ ერთხელ, არაუმეტეს 3 თვის ვადით, მოსამართლის განჩინებით. ამ ვადის შემდგომი გაგრძელება დაუშვებელია. ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ სსსკ 1433 მუხლის მე-12 ნაწილი არაერთგვაროვანი განმარტების საშუალებას იძლევა. ნორმის სიტყვა—სიტყვითი განმარტებით, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ერთთვიან ვადას ემატება პირველ ჯერზე (პროკურორის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე) ორთვიანი ვადა, ხოლო შემდეგ(გენერალური პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე) 3 თვიანი ვადა, რაც საბოლოო ჯამში შეადგენს არაუმეტეს 6 თვიან ვადას. თუმცა პრაქტიკაში ნორმა განიმარტება შეზღუდულად და აღნიშნული მოქმედების ჩატარების საბოლოო ვადა არ აღემატება 3 თვეს. ვინაიდან ვადების ზრდა უფლებაში ჩარევის ინტენსივობის ზრდას იწვევს, „განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდგომ ფარული საგამოძიებო მოქმედების კიდევ უფრო გახანგრძლივება უნდა ჩაითვალოს უფლებაში დამატებით ჩარევად“.⁴⁴ მნიშვნელოვანია, კანონის ე. წ. „განჭვრეტადობა“ და

⁴⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 28 თებერვლის გადაწყვეტილება N2/1/484 „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ხიდაშელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

ნორმის დაზუსტება იმდაგვარად, რომ ის არ შეიცავდეს მისი სხვადასხვაგვარი განმარტების საშიშროებას.

3.4. კონტროლის მექანიზმები ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის/მასალის შენახვასა და განადგურებაზე

3.4.1. მონაცემთა შენახვის აუცილებლობაზე ზედამხედველობა

მნიშვნელოვან საერთაშორისო მოთხოვნას წარმოადგენს ასევე ფარული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების შემდეგ მოპოვებულ მონაცემთა შენახვაზე მონიტორინგი.

საერთაშორისო გამოცდილება მიუთითებს იმაზე, რომ მონაცემთა შენახვა უნდა მოხდეს განსაკუთრებული წესის დაცვით და უნდა იყოს სათანადოდ არგუმენტირებული, ვინაიდან „ხელისუფლების ორგანოთა მხრიდან მონაცემთა შენახვა, როგორი ხერხითაც არ უნდა იყოს იგი მოპოვებული, პირდაპირ ზემოქმედებას ახდენს ინდივიდის პირადი ცხოვრების ინტერესებზე.“⁴⁵

სააგენტო უფლებამოსილია კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები შეინახოს არაუმეტეს 12 თვის ვადით.⁴⁶ აღნიშნული ვადა შეიძლება გაგრძელდეს მხოლოდ ერთხელ, 3 თვით, საქართველოს გენერალური პროკურორის, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის, საქართველოს თავდაცვის მინისტრის ან სამსახურის უფროსის მიმართვის საფუძველზე, საქართველოს უზენაესი სამართლოს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე მოსამართლის განჩინებით.⁴⁷

⁴⁵ S. and Marper v. the U.K., ECHR, Application: 30562/04, 04/12/2008, იხ. თამარ გვასალია, ფარული საგამოძიებო მოქმედებები და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი გარანტიები (საკანონმდებლო ცვლილებების მიმოხილვა), ჟურნ. „სამართალი და მსოფლიო“, N 2, 2015, გვ. 187.

⁴⁶ შენიშვნა: საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის გადაწყვეტილებაზე აღნიშნული ვადა შეადგენდა 2 წელს.

⁴⁷ კანონი ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს შესახებ, მ.15(1,2).

მონაცემების შენახვის ვადის გაგრძელება ვრცელდება მხოლოდ მოპოვებულ ინფორმაციაზე.

კანონმდებლობით არ არის რეგულირებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის/ინფორმაციის შენახვის ხანგრძლივობის მონიტორინგის წესი. ასევე არ არის განსაზღვრული, თუ როგორ უნდა მოხდეს გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი, დასაშვები მტკიცებულების გამიჯვნა დაცული ინფორმაციისაგან და როგორ უნდა მოხდეს, რა პროცედურის დაცვით ამ უკანასკნელის განადგურება.

შენახვა უნდა მოხდეს მხოლოდ იმ მონაცემების, რომლებიც კონკრეტული სისხლის სამართლის საქმის გამოძიებას უკავშირდება, ხოლო ის ინფორმაცია, რომელიც არ არის შემხებლობაში მოცემულ საქმესთან, უნდა განადგურდეს. კანონი უნდა შეიცავდეს მკაფიო რეგულაციას მონაცემების შენახვასთან, ინფორმაციის დახარისხებასთან, განადგურებასთან და შენახვა-განადგურების ვადებთან დაკავშირებით.

აღსანიშნავია, რომ მონაცემთა გრძელვადიანი შენახვა ნეგატიურად არის შეფასებული მათი ბოროტად გამოყენებისაგან არასაკმარისი დაცვის გამო.

3.4.2. ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის/მასალის განადგურებაზე კონტროლი

საპროცესო კანონმდებლობა განსაზღვრავს ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების წესს. აღნიშნული ინფორმაცია ნადგურდება პროკურორისა და მოსამართლის მიერ.

თუ მოპოვებულ მასალას არა აქვს ღირებულება გამოძიებისათვის, საგამოძიებო მოქმედების შეწყვეტის ან დასრულების შემდეგ პროკურორის გადანყვეტილებით, იგი დაუყოვნებლივ ნადგურდება. გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად

მოპოვებული ინფორმაცია ასევე დაუყოვნებლივ ნადგურდება, მიუხედავად სასამართლოს მიერ მისი კანონიერად ცნობისა, თუ ბრალდების მხარემ კანონით დადგენილი წესით არ წარუდგინა ის მტკიცებულებად საქმის არსებითად განმხილველ სასამართლოს.

ინფორმაციას ანადგურებს შესაბამისი საქმის გამოძიებაზე საპროცესო ზედამხედველობის განმახორციელებელი ან სახელმწიფო ბრალდების მხარდამჭერი ან მათი ზემდგომი პროკურორი, იმ მოსამართლის ან იმ სასამართლოს მოსამართლის თანდასწრებით, რომელმაც ან რომლის მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ ან გადაუდებელი აუცილებლობისას, მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ან უკანონოდ ცნობის შესახებ. ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების შესახებ შესაბამისი პროკურორისა და მოსამართლის ხელმოწერებით დადასტურებული ოქმი გადაეცემა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს და აისახება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრში.⁴⁸

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა სასამართლომ დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნო, ის ინახება სპეციალურ საცავში და მხარეებს მისი გაცნობა და გამოყენება ეზღუდებათ. აღნიშნული ინფორმაცია განადგურდება საბოლოო ინსტანციის სასამართლოს მიერ საქმეზე განაჩენის გამოტანიდან 6 თვის გასვლის შემდეგ, დაუყოვნებლივ.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა, როგორც ნივთიერი მტკიცებულება, საქმეს თან ერთვის. იგი ინახება სასამართლოში სისხლის სამართლის საქმის შენახვის ვადით. მასალის სათანადოდ დაცვისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება სასამართლოს ადმინისტრაციას. ვადის გასვლის შემდეგ კი აღნიშნული მასალა დაუყოვნებლივ ნადგურდება იმ მოსამართლის ან იმ სასამართლოს მოსამართლის მიერ, რომელმაც ან რომლის

⁴⁸ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 1438. მე-5 ნაწ.

მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე ან გადაუდებელი აუცილებლობისას, მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ან უკანონოდ ცნობის შესახებ.

ციფრული მონაცემების განადგურება, თავისთავად, გამოწვევას წარმოადგენს, ვინაიდან ყოველთვის შეიძლება დარჩეს შენახული ასლები. მიუხედავად იმისა, ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა დაუყოვნებლივ განადგურდა, დაუშვებლად იქნა ცნობილი, თუ სისხლის სამართლის საქმეს თან ერთვოდა კანონით დადგენილი ვადის განმავლობაში, სასურველია, რომ აღნიშნული მასალის განადგურების პროცესს ესწრებოდეს ბრალდებულის/მსჯავრდებულის ადვოკატი, სახელმწიფო ინსპექტორი ან ზედამხედველი მოსამართლე იმის გათვალისწინებით, თუ რომელი ორგანო იძიებდა საქმეს, რაც აღნიშნულ პროცესს უფრო გამჭვირვალეს და სანდოს გახდიდა. ასევე უფრო მეტად იქნებოდა გარანტირებული ამ მასალის შემდეგში არარელევანტურად გამოყენების დაუშვებლობა.

დასკვნა

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მეშვეობით ინფორმაციის რეალურ დროში მოპოვება ემსახურება მნიშვნელოვანი ლეგიტიმური ინტერესების მიღწევას. შესაბამისად, აღნიშნული მოქმედებების როლი განსაკუთრებულია დანაშაულის გახსნის და გამოძიების საქმეში. მაგრამ ვინაიდან არსებობს უფლებამოსილი ორგანოს მხრიდან კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნების გვერდის ავლით, პირად ცხოვრებას მიკუთვნებული ინფორმაციის შეგროვების რეალური საფრთხე, სისხლისსამართლებრივი დევნის ინტერესი, შესაძლოა, ყოველთვის არ მოვიდეს თანხვედრაში ადამიანის უფლებების დაცვის მიზანთან. ამიტომ გადაწყვეტილების მიღებისას აუცილებელია „ოქროს შუალედის“ პოვნა, კერძო და სა-

ჯარო ინტერესის ჰარმონიზაცია, პირად ინფორმაციაზე წვდომის შესაძლებლობის დაბალანსება კონტროლის სათანადო და საკმარისი მექანიზმებით.

ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე კონტროლის სისტემის ნაკლოვანებებზე, ზედამხედველობის განხორციელებისას არსებულ გამოწვევებზე და გამოთქმულია წინადადებები/რეკომენდაციები კანონმდებლობის დახვეწის მიზნით, კერძოდ:

- ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განმახორციელებელი ორგანო-ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის დაქვემდებარებაშია, რომელსაც საგამოძიებო ფუნქცია გააჩნია. ამიტომ ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს მიმართ ნდობა კვლავ არ არსებობს. უმჯობესი იქნება სააგენტო გამოვიდეს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის შემადგენლობიდან, ჩამოყალიბდეს სრულიად დამოუკიდებელი ორგანოს სახით, რომელიც მხოლოდ და მხოლოდ პარლამენტის წინაშე იქნება ანგარიშვალდებული;

- ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე არსებული მონიტორინგის სისტემის შეფასებისას ირკვევა, რომ ერთი შეხედვით, მრავალი ორგანო უწევს კონტროლს აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას, თუმცა ზედამხედველობის ფორმები უმეტესწილად ფორმალურია. მაგალითად, საპარლამენტო, სამთავრობო (პრემიერ-მინისტრის), საფინანსო კონტროლი. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის კონტროლი ხორციელდება საგამოძიებო მოქმედების მხოლოდ საწყის ეტაპზე. კონტროლის სხვა სახეები-საგან განსხვავებით, შედარებით ქმედითია სასამართლო კონტროლი, რომელიც მოიცავს საგამოძიებო მოქმედების როგორც საწყის ეტაპს (ნებართვის გაცემას), ასევე საგამოძიებო მოქმედების შედეგების კანონიერების შემოწმებას (წინასასამართლო სხდომაზე მოპოვებული მასალის/ინფორმაციის დასაშვებად/დაუშვებლად ცნობა, გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად/უკანონოდ ცნობა თანმდევი შედეგებით), მაგრამ, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, უშუალოდ საგამოძიებ-

ბო მოქმედების მიმდინარეობის პროცესზე ზედამხედველობა არ ხორციელდება. ამიტომ აუცილებელია კონტროლის უფრო სრულყოფილი მექანიზმების შემუშავება. მათ შორის სასამართლო კონტროლის გაძლიერება, სასამართლოს უფლებამოსილების გაზრდა და მისი მეთვალყურეობის გავრცელება ფარული საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობაზე, ისევე როგორც მონიტორინგის შემოღება საგამოძიებო მოქმედების დასრულების შემდეგ ნებისმიერ შემთხვევაში-სასამართლოს ნებართვით ჩატარდა საგამოძიებო მოქმედება, თუ ასეთი ნებართვის გარეშე. ე.წ. განგრძობადი ზედამხედველობა და *post factum* კონტროლი იქნება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების თვითნებურად ჩატარების პრევენციის საპროცესო გარანტია;

– ფარული საგამოძიებო მოქმედებები უფლებაში ჩარევის მაღალი ინტენსივობით ხასიათდება, ამიტომ სასურველია ხსენებული მოქმედებები მხოლოდ განზრახ ჩადენილ დანაშაულებზე ვრცელდებოდეს. შესაბამისად, დანაშაულთა წრის გაფართოება დასაშვები უნდა იყოს მხოლოდ საგამონაკლისო სახით და განსაკუთრებული საფუძვლით;

– პრობლემატურია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ხანგრძლივობის საკითხიც, უფრო სწორად კი, საკითხის მარეგულირებელი ნორმა (**სსსკ1433 მუხლის მე-12 ნაწ.**), ვინაიდან ბუნდოვანების გამო სხვადასხვაგვარი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას იძლევა, რაც აუცილებელია გასწორდეს და ნორმა უფრო მკაფიოდ იყოს ჩამოყალიბებული;

– მართალია, წინგადადგმული ნაბიჯია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის საკანონმდებლო რეგულირება, მაგრამ ვინაიდან ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი შეიძლება გახდეს ნებისმიერი ადამიანი, რომელიც უშუალოდ გამოძიების ინტერესის საგანს არ წარმოადგენს, თუმცა გარემოებათა გამო შეიძლება აღმოჩნდეს ფარული დაკვირვების ქვეშ, უცილებელია ამ რეგულაციის კიდევ უფრო მეტი დაკონკრეტება. ის საპროცესო გარანტიები, რაც განსაზღვრულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის მიმართ, უნდა გავრცელდეს ე.წ. „მესამე პირე-

ბზეც“, რომელთა მიზეზითაც უშუალოდ არ ტარდება ფარული საგამოძიებო მოქმედებები;

- კანონმდებლობით უნდა განისაზღვროს ისეთი გარანტიები, რაც გამორიცხავს სააგენტოს მიერ ე.წ. „ალტერნატიული ბანკის“ შექმნის შესაძლებლობას. ასევე აუცილებელია ელექტრონული კომუნიკაციის შესახებ კანონში კონკრეტულად იყოს განსაზღვრული სუბიექტების წრე, რომელთა მონაცემების კოპირებისა და შენახვის უფლებამოსილება გააჩნია სააგენტოს;

- კანონმდებლობით არ არის რეგულირებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის/ინფორმაციის შენახვის ხანგრძლივობის მონიტორინგის წესი. ასევე არ არის განსაზღვრული, თუ როგორ უნდა მოხდეს გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი მტკიცებულების გამიჯვნა დაცული ინფორმაციისაგან და როგორ უნდა მოხდეს, რა პროცედურის დაცვით ამ უკანასკნელის განადგურება;

- კანონი უნდა შეიცავდეს მკაფიო რეგულაციას მონაცემების შენახვასთან, ინფორმაციის დახარისხებასთან, განადგურებასთან და შენახვა-განადგურების ვადებთან დაკავშირებით;

- ციფრული მონაცემების განადგურება, თავისთავად, გამოწვევას წარმოადგენს, ვინაიდან ყოველთვის შეიძლება დარჩეს შენახული ასლები. მაინც საჭიროა დაიხვეწოს ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის განადგურების რეგულაციები. სასურველია, რომ აღნიშნული მასალის განადგურების პროცესს ესწრებოდეს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის წარმომადგენელი და ბრალდებულის/მსჯავრდებულის ადვოკატი, რაც აღნიშნულ პროცესს უფრო გამჭვირვალეს და სანდოს გახდიდა. ასევე უფრო მეტად იქნებოდა გარანტირებული ამ მასალის შემდეგში არარელევანტურად გამოყენების დაუშვებლობა.

დასახელებული წინადადებების და ნაშრომში გამოთქმული სხვა მოსაზრებების გათვალისწინება ხელს შეუწყობს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე კონტროლის მექანიზმების გაუმჯობესებას და არსებული რეგულაციების საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოებას.